

Hvorfor nu det?

Af SØREN DYRSKJØT

Ovennævnte spørgsmål stiller man tit sig selv undervejs i et arkæologisk gravearbejde. Man har næsten altid på forhånd dannet sig et indtryk af, hvad det er man står overfor, men det indtryk kan man godt blive nødt til at revidere flere gange i løbet af udgravningen, og måske synes man, at man ved mindre til slut, end da man begyndte.

Et sted i Løvenholmskovene - det er nedenfor forklaret nærmere hvor - er der tilsyneladende en brønd på et sted, hvor man egentlig ikke venter det. Det måtte undersøges nærmere og blev det i 1989. Kulturhistorisk Museum i Randers (betegnet KHM) stod for undersøgelsen, som blev foretaget af to lokale amatør-arkæologer.

Man får bedst indtryk af forløbet ved at studere udgravningsrapporten, som her gengives i uddrag.

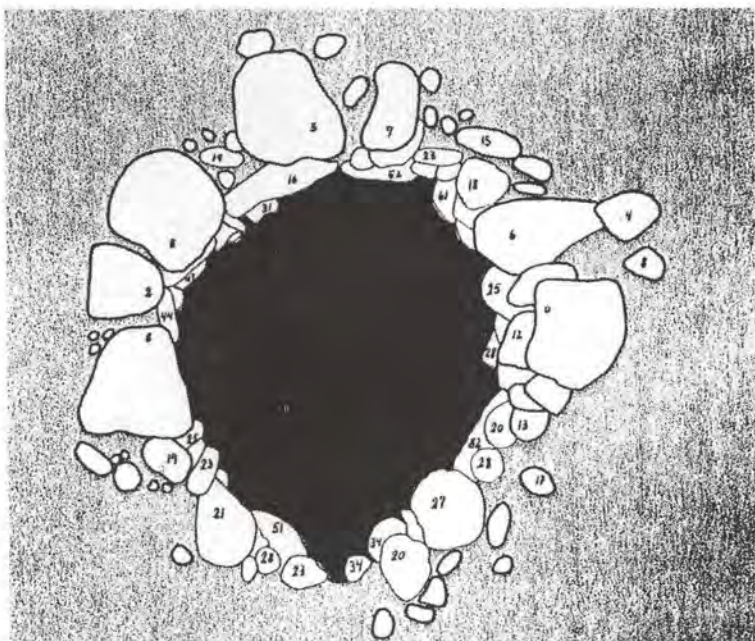
Der kendes ingen skriftlige eller mundtlige efterretninger om brøndens alder eller anvendelse.

I bunden af en stor slugt i en granplantage midt inde i Tårup Skov under Løvenholmskovene findes en stensat grube, som formentlig er en gammel skovbrønd, hvis dybde nu højst er 110 cm.

Der var ingen tegn efter et hejseværk el.lign. og ingen bygninger i nærheden. Der er ej heller synlige tegn på en fordums bebyggelse, og der gives ingen efterretninger om samme.

Brønden er beliggende ca. 60 m vest for den såkaldte GREV CHRISTENS VEJ - en fra hovedvej 16 nordpå førende bred grusvej, på et sted, hvor flere store grusveje mødes (Grev Christens vej - Diagonalvej - Eldrupvej), altså fra gammel tid et knudepunkt for vejfarende.

Tæt forbi lokaliteten findes et nord-syd løbende dige.

Området er en omfangsrig bakke mellem i syd hovedvejen, i vest »Lyngroden«, i nord »Søren Jensens Sig« og i øst »Store og Lille Eskildsbjerg«.

Der findes i dette bakkeområde en del oldtidsminder, hvoraf her skal nævnes følgende: på bakken lige nord for brønden ses 3 gravhøje, hvoraf den vestligste er gennemrodet uprofessionelt, hvilket taler sit tydelige sprog for betragteren. På bakken syd og vest for brønden findes udstrakte oldtidsagre, og på samme bakke ned mod hovedvejen er der i 70-erne udgravet en af flere stenrøser fra jernalderen.

I samarbejde med Løvenholmfondens og KHM Randers, er der i 1989 foretaget en nærmere undersøgelse af brønden for om muligt at fastslå dens funktion og alder. Endvidere var det målet at sætte den i en stand, som vil gøre den til et udflygtsmål for egnens beboere, og Løvenholmskovene vil derefter være beriget med endnu et fortidsminde sammen med de nylig reetablerede »Mads Konges Kjælde« i Elsborg Mose og »vippebrønden« på Eldrupgård. Løvenholm har velvilligt stillet materialer til fri rådighed.

Udgravningen blev foretaget af amatørarkæologerne Thomas Christensen, Rougso Lokalhist. forening og Søren Dyrskjøt, Sønderhald Lokalhist. forening. Den blev indledt med afrensning af et område på 3 x 3 m med brøndlysningen som centrum for om muligt at lokalisere stolpespor efter et hejseværk.

Det lykkedes imidlertid ikke, hvilket kunne tyde på, at der har været en vippeanordning el.lign. magen til den ved brønden på Eldrupgård. Derefter blev brønden opmålt, tegnet og fotograferet i fladen.

Efter opmåling m.v. påbegyndtes den spændende del af arbejdet, nemlig tømning af selve brøndlysningen, som målte højst 100 x 120 cm ved overkanten. Formen var nærmest firkantet med afrundede hjørner.

Fylden havde den øverste halve meter været et næsten uigennemtrængeligt lag af grene, blade og sten. Ingen fund havde vist sig. Tømningen skred derefter let gennem lagene af blade, grene og sten. Langs stenpakningen lå en bræmme gråt sand, formentlig udvasket sand fra undergrunden bag stenene.

Tømningen blev foretaget med lille spade, murerspand og tov. Forventningerne steg gradvis.

Her skal indskydes, at den opgravede fyld blev placeret i et bestemt system i skovbunden, for at vi senere kunne gennemgå den kritisk efter mindre fund, såsom mønter og lerkarskår. Fylden blev lagt i et tyndt lag i en lang række.

Det første håndgribelige fund blev bragt op i dagens lys fra en dybde af 185 cm - en jernbøjle med den ene ende ombøjet til »en krølle på halen«, sandsynligvis en hank til en træspand. (Resten af spanden blev ikke fundet).

I en dybde af 230 cm ca. midt i lysningen sprang bomben: Endelig noget spændende dukkede op - en fragmenteret, hårdtbrændt »brændevinsdunk« som lå vandret med åbningen mod nordøst. Det kunne konstateres, at den var knust mens den lå i brønden. Den var uden prop og vandfyldt.

Lidt senere kom endnu et spændende fund frem - en grønlig glasflaske. Den lå umiddelbart tæt op til og øst for dunken, men i en dybde af 240 cm. Den lå vandret med halsen mod syd. Den var uden prop og var vandfyldt. Der sås ingen spor af etikette.

Bunden blev nået i en dybde af 255 cm. Det var den naturlige undergrund bestående af gråt, sandet ler dækket af et tyndt lag nedfaldne løvblade.

Under arbejdet med at tømme brønden blev det iagttaget, at lagene fra ca. 200 cm dybde til bunden skiftede mellem sandlag og nedfaldne blade og kviste fra løvtræer.

Ca midt i den ellers vandrette bund lidt forskudt mod nordøst var en mindre nedgravning på ca. 30 x 40 cm og 10-15 cm dyb.

Det viste sig nu, at stenforingen var bygget op på en ramme af løvtræ. Fire stk. grene med en diameter på ca. 15 cm var på 2 sider hugget flade til 10 cm, hvorefter de var samlet til en ramme, der med uret målte mod nordøst 110, 115, 112 og 112 cm (indvendigt mål). Hjørnerne var samlet ved overlappning. Hvad der var benyttet til at fæste samlingerne kunne ikke konstateres. Enderne var før samlingen og for at lette denne hugget firekantede.

På rammen, som lå direkte på den rå undergrund, var på hvert hjørne lagt en stor flad marksten, hvorefter mellemrummene var fyldt ud med mindre (hovedstore) sten som første skifte.

Brønden er herefter bygget op af fra nævestore til over hovedstore marksten, som gav en meget solid foring.

Bunden med trærammen og 1. skifte blev opmålt, tegnet og fotograferet.

Man står tilbage med flere ubesvarede spørgsmål, da udgravningen er afsluttet. Hvad var brøndens funktion på netop dette sted? Var det overhovedet en brønd, eller kunne andet tænkes? Er der ældre på egnen, der har oplevet den i brug? Eller kender nogen noget tilsvarende andre steder fra? I så fald hører vi gerne om det.